

Василь ДЕРЕВІНСЬКИЙ

*професор кафедри політичних наук і права Київського
національного університету будівництва і архітектури,
доктор історичних наук, професор*

ORCID: 0000-0001-5967-2328

РЕПРЕСИВНО-ДЕЗІНФОРМАЦІЙНІ КАМПАНІЇ РОСІЙСЬКО-КОМУНІСТИЧНОЇ РЕЖИМУ ПРОТИ РЕДАКЦІЇ «УКРАЇНСЬКОГО ВІСНИКА» В КОНТЕКСТІ ЗНИЩЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОЇ ПРЕСИ

Зі встановленням в Україні російсько-комуністичного режиму припинила існувати свобода слова, утвердилася тотальна цензура, відбулося масове закриття українських видань. Українські журналісти зазнали переслідувань та потрапили під жорстокий контроль з боку тоталітарної влади. Війна з вільною українською думкою не припинялася до останніх днів існування російсько-комуністичного режиму в Україні. Після ліквідації української некомуністичної преси на Великій Україні у 1917–1920 рр. черга нищення прийшла на західноукраїнські видання у 1939 р., в час так званого золотого вересня (окупації західноукраїнських земель російсько-комуністичними військами). З середини 1940-х і до середини 1950-х рр. режим проводив пошук і нищення значної мережі підпільних видань українського збройного руху спротиву. Надалі – здійснював заходи щодо нейтралізації спроб налагодити випуск позацензурних періодичних газет та журналів. Проте впродовж 1960–1970 рр. окремі особи або організовані групи розпочинали підпільну видавничу діяльність.

Знаковим самвидавчим журналом 1970-х рр., що друкувався впродовж двох років та вплинув на рівень поінформованості про суспільно-політичні та культурні процеси в Україні як українського суспільства, так й іноземних громадян, був «Український вісник». Ініціатором та організатором неформального редакційного колективу, а також видавцем був Вячеслав Чорновіл. Він ще з середини 1960-х рр. брав активну участь в українському русі спротиву, був серед його чільних діячів, підготував кілька книг про арешти і розправи над українськими патріотами у 1965–1966 рр. Книги спричинили інформаційний вибух у світових ЗМІ, надали урядам країн демократичного заходу серйозну доказову базу в їхній інформаційній війні з російсько-комуністичною імперією, якою був Радянський Союз.

Журнал «Український вісник» став черговим важливим видавничим проектом Вячеслава Чорновола. Завданням журналу було доносити до читачів інформацію, яку не друкували в офіційній російсько-комуністичній пресі в Україні.

«Вісник» одразу перетворився на рупор невідконтрольного режиму вільного українського слова. Подібного видання в Україні тоді не існувало. Тож, журнал активно передруковувався і розповсюджувався як в Україні, так і за кордоном.

Співробітники російсько-комуністичної спецслужби – Комітету державної безпеки (КГБ) не одразу прореагували на видання «Українського вісника», незважаючи навіть і на факт потрапляння до них його номеру. Згідно матеріалів кримінальної справи № 41 «Український вісник», відкритої в КГБ за фактом друку і розповсюдження журналу, перший екземпляр першого номеру надійшов до КГБ лише в жовтні 1970 р. На той момент вже пройшло сім місяців з часу друку першого номеру журналу. Крім того, в жовтні 1970 р. В. Чорновіл вже видав третій номер журналу. Згодом, у січні 1971 р. – четвертий, п'ятий – у травні 1971 р. Перші чотири номери «Вісника» також були переведені впродовж 1971 р. за кордоном як цілісні випуски.

Таким чином, тільки після півторарічного періоду активної інформаційної війни редакції журналу з російсько-комуністичним режимом співробітники КГБ почали пошук редакції. Станом справ щодо зростаючого впливу самвидавчої літератури на інформаційному фронті зацікавилися не лише підконтрольні комуністичній Москві владні структури т.зв. Української Радянської Соціалістичної Республіки (УРСР), але й головний офіс керівної Комуністичної партії Радянського Союзу – Центральний Комітет Комуністичної партії Радянського Союзу (ЦК КПРС). В результаті ЦК КПРС 28 червня 1971 р. видав таємну постанову «Про заходи з протидії нелегальному розповсюдженню антирадянських та інших політично шкідливих матеріалів». Через місяць, а саме 27 липня 1971 р. республіканська філія комуністичної партії (Центральний комітет Комуністичної партії України (ЦК КПУ) видає аналогічну постанову під такою ж самою назвою. В республіканській філії КГБ попрацювали над збором первинної інформації для підготовки зазначених таємних постанов. Співробітниками 5-го управління, що було відповідальне за роботу щодо боротьби з «ідеологічними диверсіями» та інакодумцями, підготували на колегію КГБ УРСР (відбулася 25 травня 1971 р.) доповідну записку «Про особливості націоналістичних та ідейно-ворожих процесів в середовищі деякої частини інтелігенції та молоді республіки та про наміри щодо активізації контррозвідувальних заходів з метою припинення ворожої діяльності інспіраторів та натхненників цих процесів».

Після цих підготовчих заходів начальник управління КГБ при Раді Міністрів УРСР, полковник Л. Калаш розпорядився 6 серпня 1971 р. відкрити кримінальну справу щодо «Українського вісника» на основі лише кількох зібраних самвидавчих матеріалів. Так, підставою для відкриття 8 серпня 1971 р. кримінальної справи стали, власне, перший номер «Вісника» та заява особи, що в жовтні 1970 р. принесла цей номер до КГБ, а також такі «речові докази» як книга М. Брайчевського «Воз'єднання чи приєднання?», лист до редакції газети «Известия» С. Тельнюка, дві фотоплівки з фрагментом книги І. Дзюби «Інтернаціоналізм чи русифікація?», відкритий лист секретареві Спілки письменників

РСФСР за підписом О. Солженіцина від листопада 1969 р., стаття М. Драгоманова «Література українська, заборонена російським урядом за 1876 р.» та текст «Загальної декларації прав людини»[3, арк. 1].

Перелік доказів свідчить, що в російсько-комуністичної спецслужби на момент відкриття кримінальної справи не було конкретної інформації як про видавців журналу, так і всіх його номерів. Тільки згодом у розпорядженні старшого слідчого 1-го відділення слідчого відділу КГБ УРСР капітана В.Ткача, що провадив цю справу, з'явилися усі екземпляри, що були добуті в різних регіонах України. Так, у вересні 1971 р. надійшов другий номер та ще один перший, а в листопаді 1971 р. – третій, четвертий та п'ятий.

Проте в слідчих КГБ було задокументовано не так багато фактів розповсюдження «Вісника» за 1970–1971 рр. Виявили тільки 18 епізодів поширення. Це в Рівненській та Тернопільській областях, а також у Києві, Львові і Одесі [4, арк. 255]. Не вдалося добути безпосередніх доказів, які свідчили б про причетність певних осіб до його видання. Зокрема, знайти друкарську машинку, на якій друкувався «Вісник». Слідчі мали в своєму розпорядженні лише оперативні відомості щодо причетності В. Чорновола до виходу журналу та про окремих людей, що його поширювали.

Арешт бельгійського громадянина Ярослава Добоша, під час його спроби вивезти з Радянського Союзу самвидавчої літератури, став приводом для арешту підозрюваних у виданні журналу осіб та взагалі широкомасштабних репресій щодо активістів українського національного руху. В. Чорновола арештували в перший день масових арештів – 12 січня 1972 р. Наступного дня голова КГБ УРСР В. Федорчук в спеціальному повідомленні на ім'я керівника філії російсько-комуністичної партії в Україні – першого секретаря ЦК КПУ П. Шелеста запропонував почати інформаційне висвітлення кримінальної справи в ЗМІ. Дезінформаційна кампанія розпочалася 15 січня 1972 р. з коротенького повідомлення в газеті «Радянська Україна» про арешт бельгійського туриста Я. Довбуша за проведення підривної «антирадянської» діяльності[6]. Співробітники російсько-комуністичної спецслужби головний акцент в цій інформаційній атаці проти діячів українського руху опору зробили на т.зв. викриттях їхніх зв'язків з іноземними розвідками, за підтримки яких вони ведуть «антирадянську» підривну діяльність. Про це свідчать матеріали опубліковані 11 лютого 1972 р. вже в трьох провідних офіційних газетах: «Радянська Україна», «Правда України», «Вечірній Київ». Вміщені в них матеріали інформували громадськість про проведення арешти серед «антирадянськи» налаштованих осіб в зв'язку з затриманням емісара імперіалістичних розвідок Я. Добоша. Зокрема, сказано: «за проведення ворожої соціалістичному ладу і державі і в зв'язку зі справою Добоша притягнуті до кримінальної відповідальності Світличний І. О., Чорновіл В. М., Сверстюк Є. О. та інші. Слідство триває»[5].

Під час допитів усіх арештованих і підозрюваних співробітники КГБ питали про видавців «Українського вісника», намагалися схилити до надання вигід-

них слідству показів та підготовки покаяльних, розвінчувальних листів. Першою з-поміж кількох осіб заяву про свою «політичну засліпленість», співпрацю зі замаскованими представниками закордонних ворожих націоналістичних центрів, пов'язаних з розвідками імперіалістичних країн надрукувала 3 березня 1972 р. в газеті «Радянська Україна» Зінаїда Франко. Серед таких представників, яким вона надавала підригнутою щодо російсько-комуністичної влади інформацію, назвала Довбуша. Цю свою роботу З. Франко засудила і дякувала тим, хто її на цьому шляху зради вчасно зупинив.

Черговою дією дезінформаційної війни російсько-комуністичних спецслужб була прес-конференція Я. Добоша в Києві 2 червня 1972 р., на якій він розповів про ворожі закордонні центри, отримані завдання від кураторів та зв'язки з «антирадянськими» особами на території Радянського Союзу[8]. Зачитаний ним текст заяви на наступний день опублікували провідні республіканські і обласні газети УРСР та озвучили на радіо. Таке масове поширення заяви Добоша багатомільйонними тиражами газет свідчить про те, що влада намагалася ізолювати активістів національного руху від суспільства, створити негативне сприйняття їхньої діяльності, яка, так би мовити, йде на шкоду загальному благу всіх громадян. За умов відсутності на той час інших джерел інформації не викликає сумніву, що відредаговані необхідним чином матеріали прес-конференції вплинули на позицію громадян. Свідченням того, що цю заяву підготували співробітники російсько-комуністичної спецслужби є слова Я. Добоша на початку її виголошення: «Мене попросили зробити заяву такого змісту...» [2, 212]. Впливає, що Я. Добош натякнув про черговий етап масштабної інформаційної війни російсько-комуністичних спецслужб проти українського національного руху та країн Заходу. Про свою вимушену участь в інформаційній кампанії Я. Добош розповів після помилування комуністичним режимом і повернення в Бельгію[1, 24].

Співробітники російсько-комуністичної спецслужби успішно використали Я. Добоша у своїй репресивно-інформаційній кампанії. Однак, не так успішними виявилися їхні намагання залучити представників національного руху з України до своєї оперативної гри зі знищення українського самвидаву. Попри одиничні покаяльні заяви, які вдалося використати в інформаційних диверсіях, більшість з підслідних осіб відмовилась поступатись принципами. Зазнали фіаско їхні спроби зламати головного фігуранта антисамвидавчої акції 1972 р. – В. Чорновола. Безрезультатними були методи психологічного шантажу щодо арешту його рідних чи інформаційні вкиди про нібито покаяльні покази на нього інших.

Відсутність фактичних даних про видавців «Українського вісника» завадила російсько-комуністичним спецслужбам після масової інформаційної атаки, пов'язаної з прес-конференцією Я. Добоша, зробити подібну до неї операцію щодо розгрому редакції «Українського вісника». Тож, судові процеси 1972–1973 рр. над арештованими діячами українського національного руху відбулися

без нових масштабних дезінформаційних атак. В. Чорновола засудили за «антирадянську» діяльність, але без обвинувачення його як редактора «Українського вісника». Кримінальну справу № 41 «Український вісник» закрили у 1974 р. на підставі того, що «Вісник» перестав виходити.

Таким чином, співробітникам КГБ вдалося призупинити видання «Українського вісника» редакцією В. Чорновола, проте не вдалося провести інформаційного заходу щодо успішного розгрому надважливого інформаційного органу українського національного руху.

Натомість, після арешту В. Чорновола, члени його редакції, що залишилися на волі, Михайло Косів та Ярослав Кендзьор доробили і поширили шостий номер журналу. Вміщена в цьому номері стаття про січневий погром виявилась суттєвим контрпропагандистським матеріалом, який розвінчував і спростовував інформаційні вкиди про підривну діяльність «капіталістичних країн» та «українських буржуазних націоналістів» проти миролюбної російсько-комуністичної влади.

Після звільнення з ув'язнення та заслання В. Чорновіл, в час нової лібералізації російсько-комуністичного режиму, відновив друк «Українського вісника» як легального журналу в серпні 1987 р. Випереджаючи інформаційні атаки з боку підконтрольних Москві комуністичних функціонерів в Україні, він провів у вересні 1987 р. у приміщенні Московського прес-клубу «Гласність» прес-конференцію щодо видання журналу для кореспондентів з різних країн.

Співробітники КГБ, подібно як і в перші місяці виходу «Вісника», не виявили до видавців прискіпливої уваги. Очевидно, володіючи інформацією про те, хто його видає обмежились застереженням щодо того, що не варто розміщувати в ньому матеріали про український визвольний рух 1940-50-х рр. В своїх доповідних записках до керівництва ЦК КПУ зазначали націоналістичну спрямованість підібраних матеріалів журналу [9, с. 37, 48].

Після активізація визвольних рухів в республіках Балтії і Кавказу розпочалася чергова інформаційна війна проти видавців журналу. Очевидно, республіканські партфункціонери на чолі з першим секретарем ЦК КПУ Володимиром Щербицьким прагнули не допустити до розгортання подібного в Україні. Вперше про журнал написали в офіційних ЗМІ того періоду 19 жовтня 1987 р. у газеті «Вечірній Київ». Безпосередньо інформаційний удар розпочався статтею П. Вільхового (псевдонім) «Інтерв'ю з-підполи» в провідній офіційній газеті «Радянська Україна» в рубриці «Антологія антикомунізму». Подібно як і в 1971–1972 рр. приїзд бельгійського громадянина Я. Добоша спецслужби обрали як привід до початку масових репресій і дезінформаційної кампанії, так і у 1987 р. використали приїзд до УРСР американської журналістки Марти Коломієць. В останньої вилучили на кордоні відеокасету з інтерв'ю з членами редакції «Українського вісника» Вячеслава Чорновола і Михайла Гориня. В опублікованій т.зв. Вільховим статті містився подібний до 1972 р. перелік обвинувачень щодо В. Чорновола і М. Гориня. Зокрема, щодо тісних контактів з буржуазними

націоналістичними центрами, отримання матеріальної допомоги за виконання закордонних підривних «антирадянських» інструкцій тощо. Заразом містилися й інші наклепницькі вигадки, які мали посилити негативне сприйняття в громадян співробітників редакції «Вісника». Начебто, В. Чорновіл благов зняти судимість за кримінальну справу 1980 р. в обмін на припинення протидержавної діяльності, що в нього знайшли уривки з «Майн кампфу» Адольфа Гітлера тощо.

Після передрукування статті Вільхового газетою львівського обласного комітету КПУ «Вільна Україна» розпочалась ширша дезінформаційна кампанія з проведенням масових зборів на підприємствах і установах Львівщини, де обговорювали зміст цієї статті. Потрібно зауважити, що В. Чорновіл в той період мешкав в місті Львові. Невдовзі викривальні передачі з'явилися на Львівському телебаченні і радіо. Більше того, спецслужби вдалися до погроз та випадків фізичної розправи над членами редакції журналу. Відбулася спроба нападу на Михайла Осадчого і напад на Василя Барладяна.

В грудні 1987 р. з'явилася чергова серія викривальних статей як в республіканській, так і обласній пресі. Головним лейтмотивом їх стала вимога арешту або депортації В. Чорновола та М. Горення, що містилася в надісланих в редакції ЗМІ т.зв. листах трудящих. 23 грудня 1987 р. львівські комуністичні газети розмістили матеріал, в якому йшлося про попередження прокуратурою В. Чорновола і М. Гориня від протиправних дій. В тому ж разі, коли вони не відмовляться від своєї попередньої діяльності до них можуть бути застосовані заходи згідно з чинним законодавством[7, с. 137]. Очевидно, готувався арешт або видворення з СРСР В. Чорновола та М. Гориня.

Коли ж завдання дезінформаційної кампанії були майже відпрацьовані – подальше переростання її в демонстративно карально-репресивну площину зупинили. Припинено було також розкручування маховика інформаційних атак у ЗМІ. До травня 1988 р. з'являлися лише окремі публікації. Ймовірно, причинами призупинення нагнітання дезінформаційної кампанії був як загалом процес горбачовської «перебудови», так і виявлена громадянами підтримка позиції В. Чорновола та М. Гориня. Останні активно захищали свої позиції, направляли відкриті листи в ЗМІ, партфункціонерам, різноманітним організаціям та громадянам. В. Чорновіл направив позов до суду на редактора газети «Радянська Україна» В. Сіробабу, який першим розмістив в своїй газеті наклепницьку статтю. Влада не допустила відкриття кримінального провадження та розміщення в офіційних цензурованих ЗМІ спростувань В. Чорновола і М. Гориня. Проте російсько-комуністичний режим був не в силах зупинити хвилю листів громадян в редакції ЗМІ чи в компартійні установи на захист членів редакції «Українського вісника». Процес «гласності» і «демократизації» суспільства приніс свій результат. На початку 1988 р. відбулося масове збирання підписів на захист В. Чорновола та М. Гориня. Підписані кількома тисячами громадян заяви надіслали до Президії Верховної Ради Радянського Союзу.

Під час протидії дезінформаційній кампанії російсько-комуністичного режиму, редакція В. Чорновола не переставала видавати «Вісник», в якому висвітлювала перебіг цієї інформаційної війни. З часу відновлення у серпні 1987 р. і до березня 1988 р., коли ще тривала інформаційне протистояння, редакція В. Чорновола видала шість випусків журналу. Обкладинка номерів журналу в техніці деревориту була виконана Опанасом Заливахою, який співпрацював з В. Чорноволем щодо поширення самвидаву. Регулярний вихід «Вісника», який поширювався небаченими як для першого періоду накладами, завдяки масовому передрукуванню людьми, які не були причетними до редакції, вело як до вияснення громадянами дійсної позиції В. Чорновола та М. Гориня, так і до зростання популярності журналу. Передрук і поширення закордоном номерів «Українського вісника» допомагало долати вплив російсько-комуністичних дезінформаційних викидів серед міжнародної громадськості щодо редакції «Вісника» як провідного видання вільної української преси 1987–1988 рр. Крім того, екземпляри передрукованого за кордоном, не на друкарських машинках, а саме в друкарнях, «Вісника» потрапляли в Україну, де забезпечували додаткове поширення об'єктивної інформації.

Таким чином, редакції В. Чорновола довелося витримати масштабні репресивно-дезінформаційні атаки як під час першого, так і під час другого періоду виходу «Українського вісника». Журнал як інформаційний орган нескорених українських діячів національного руху став першочерговою ціллю для російсько-комуністичних спецслужб в Україні. В перший період друку журналу В. Чорновіл приховував імена видавців, зважаючи на масштабні переслідування, діяв підпільно, оскільки тільки так можна було забезпечити якомога тривалий період виходу журналу. В час нової спроби косметичного ремонту російсько-комуністичного тоталітарного режиму, в ході якого проголошувалися гасла щодо «гласності», «демократизації» можливим стало легально видавати журнал. Тому В. Чорновіл відкрито відновив його друк, розуміючи, що прийдеться вступити в неминуче інформаційне протистояння з режимом. Здобутий в попередній період боротьби досвід, комунікаційні зв'язки з представниками визвольних рухів інших народів, а також залучення широкої громадськості допомогли йому витримати масштабну інформаційну війну. Виявилось, що журнал В. Чорновола з накладом в 30-50 примірників кожного номеру спромігся протистояти багатомільйонним тиражам російсько-комуністичної преси. Матеріали «Вісника» доносили читачам інформацію, яку не можна було знайти на сторінках чи ефірах комуністичного офіціозу. Тому «Український вісник» став популярним і читабельним виданням нової української преси.

1. Antoniuk Y. Dobosh case: the biggest failure of ZCh OUN Security Service in resistance to KGB apparatus. *Сумський історико-архівний журнал*. 2019. № XXXII. С. 20–26.

2. В'ятрович В. *Історія з грифом Секретно: архіви КГБ розповідають*. Львів: Часопис, 2012.

3. *Галузевий державний архів Служби безпеки України. Ф. 6. Спр. 41 Т. 1.*
4. *Галузевий державний архів Служби безпеки України. Ф. 6. Спр. 41 Т. 5.*
5. *Повідомлення. Вечірній Київ. 1972. 11 лютого.*
6. *Повідомлення. Радянська Україна. 1972. 15 січня.*
7. *Сили застою на позовах з правдою. Український вісник. 1988. № 13.*
8. *Українські буржуазні націоналісти – найманці імперіалістичних розвідок. Радянська Україна. 1972. 3 червня.*
9. *Шлях до незалежності: суспільні настрої в Україні кін. 80-х рр. ХХ ст.: документи і матеріали / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.; упоряд.: В. М. Даниленко та ін. К.: Інститут історії України, 2011.*

Derevinskyi Vasyl. Repressive and disinformation campaigns of the Russian-communist regime against the editorial office of «Ukrainian Herald» in the context of the destruction of the independent press

The article deals with the situation of the Ukrainian independent press during the years of existence of the Russian-communist totalitarian regime in Ukraine. In particular, repressive and disinformation campaigns against the publishers of the magazine Ukrainian Herald were considered. The initiator, founder and publisher of Visnyk was the well-known Ukrainian statesman and public-politician Vyacheslav Chornovil. It is noted that V. Chornovil's editorial office had to withstand large-scale repressive and disinformation attacks both during the first (1970–1972) and second (1997–1989) periods of publication of Ukrainian Herald. The magazine, as an information organ of the indomitable Ukrainian figures of the national movement, became a primary target for the Russian-communist special services in Ukraine. In the first period of the magazine's printing, V. Chornovil hid the names of the publishers, taking into account the large-scale persecution, he acted underground, because this was the only way to ensure the publication of the magazine as long as possible. During a new attempt to cosmetically repair the Russian-communist totalitarian regime, during which slogans about glasnost and democratization were proclaimed, it became possible to legally publish a magazine. Therefore, V. Chornovil openly resumed its printing, realizing that he would have to enter into an inevitable information confrontation with the regime. The experience gained in the previous period of struggle, communication links with representatives of liberation movements of other nations, as well as the involvement of the general public helped him withstand a large-scale information war. It turned out that V. Chornovil's magazine, with a circulation of 30-50 copies of each issue, was able to withstand the multi-million circulations of the Russian-communist press. The materials of «Herald» conveyed to the readers information that could not be found on the pages or broadcasts of the communist officialdom. Therefore, Ukrainian Herald became a popular and readable edition of the new Ukrainian press.

Keywords: V. Chornovil, Ukrainian Herald, Herald, information war, repression, disinformation.

Деревінський Василь. Репресивно-дезінформаційні кампанії російсько-комуністичної режиму проти редакції «Українського вісника» в контексті знищення незалежної преси

В статті йдеться про становище української незалежної преси в роки існування в Україні російсько-комуністичного тоталітарного режиму. Зокрема, розглянуто репре-

сивно-дезінформаційні кампанії щодо видавців журналу Український вісник. Ініціатором, засновником і видавцем Вісника був відомий український державний і громадсько-політичний діяч Вячеслав Чорновіл. Зазначено, що редакції В. Чорновола довелося витримати масштабні репресивно-дезінформаційні атаки як під час першого (1970–1972 рр.), так і під час другого періоду (1997–1989 рр.) виходу Українського вісника. Журнал як інформаційний орган нескорених українських діячів національного руху став першочерговою ціллю для російсько-комуністичних спецслужб в Україні. В перший період друку журналу В. Чорновіл приховував імена видавців, зважаючи на масштабні переслідування, діяв підпільно, оскільки тільки так можна було забезпечити якомога тривалий період виходу журналу. В час нової спроби косметичного ремонту російсько-комуністичного тоталітарного режиму, в ході якого проголошувалися гасла щодо гласності, демократизації можливим стало легально видавати журнал. Тому В. Чорновіл відкрито відновив його друк, розуміючи, що прийдеться вступити в неминуче інформаційне протистояння з режимом. Набутий у попередній період боротьби досвід, комунікаційні зв'язки з представниками визвольних рухів інших народів, а також залучення широкої громадськості допомогло йому витримати масштабну інформаційну війну. Виявилось, що журнал В. Чорновола з накладом в 30-50 примірників кожного номеру спромігся протистояти багатомільйонним тиражам російсько-комуністичної преси. Матеріали «Вісника» доносили читачам інформацію, яку не можна було знайти на сторінках чи ефірах комуністичного офіціозу. Тому Український вісник став популярним і читабельним виданням нової української преси.

Ключові слова: В. Чорновіл, Український вісник, Вісник, інформаційна війна, репресії, дезінформація.